

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : 200 Lei
Particulari : 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

Regretabil.

Înainte de Crăciun se întruniră la Athena profesorii dela facultățile de teologie ortodoxă-neunită. A fost urmarea întrunirii ținute cu un an mai înainte în București. Cum nu am vorbit nimic de Congresul de teologie dela noi, nu aveam de gând să ne ocupăm nici de cel din Athena. Întâi, pentru că ne este cunoscută pretenția teologilor acestora mai mult laici, chiar când poartă rasa, de a se înălța într'o instanță canonică inter-ortodoxă neunită, care să se impue episcopatului și să-i dea direcții. Și al doilea, pentru că eram convingși că aceste congrese, oricât de scumpe pentru anumite bugete, nu pot face nici bine nici rău, nimănui.

Se pare însă că ne înșelam. Arhimandritul Scriban în gazete, a arătat că majoritatea congresiștilor au fost stăpâniți de un duh absolut anticanonic și antidogmatic. Nu m'am mirat. Mai mult m'a mirat obiectivitatea cătorva congresiști și râvna lor de a face lucru folositor. Dacă asta era calea de a folosi cuiva, este o altă chestiune deosebită.

Cei ce au încercat să condamne Sobornostul, s'au poticnit. Cei ce știu, că pentru decisiunile ce le ia ortodoxia neunită, nu se poate invoca nimic hotărîtor; nici votul unui sinod ecumenic, necum confirmarea lor de autoritatea singură în drept să-le confirme, sancționându-le, se simt mânași să inventeze ceva, cu care să se justifice. Așa s'a născut Sobornostul, atât de îndrăgît de P. Bulgacov. *Sobornost*, înseamnă catolicitate; adică nu este în fond decât traducerea în slavonește al elinescului *Catholicity*, adică al latinului *Catholicitas*. Înțelesul ce dau acum cuvântului acestuia, ar fi că, sobornostul este învoirea poporului, care ar deveni instanța canonică în drept de a sancționa anumite canoane, dându-le ecumenicitatea trebuincioasă. Că astfel se distruge complect autoritatea episcopatului, nu-i interesează. Cine are nevoie de subterfugii, nu se mai uită unde se ajunge cu ele. Așa fac toate „democrațiile”, politice ori bisericești. Pretind că au ca ei poporul, când nu au amici nici legea, nici poporul.

Majoritatea congresului teologilor, nevrând să osândească, o astfel de doctrină, în realitate a îngă-

duit și a acceptat cu inima ușoară toate consecințele acestei ezitări de a condamna ce nu se poate aproba.

Ezitărea Congresului a se pronunța hotărît a trebuit să turbure pe mulți și să-i îndemne a încerca ridicarea moralului celor abătuți de astfel de ezitări.

Ca să ridice moralul Congresiștilor desăvârșiți, a luat cuvântul un român, Profesorul Teodor Popescu dela facultatea din București. Din nenorocire așa și-a pierdut cumpătul de a ajuns la un rezultat cu totul contrar celui la care s'a așteptat.

După ce a adus laude ortodoxiei neunite, cu tremolo în voce, a asigurat pe cei de față că fac mult mai mult pentru credincioșii lor, decât Biserica Catholică. A spus asta în urma altor oratori cari vorbiseră cu totul altfel, adăogând că ireligiozitatea și anticlericalismul l-a adus în Orient Catholicismul, fără a se gândi că asta este tot așa cum ar zice cineva că ateismul și comunismul le-a adus în lume Ortodoxia neunită prin Pravoslavia Rusească! A sfârșit strigând cu glas tare, că Ortodoxia-neunită nu are pe suflet crimele Inchiziției, nu a impus nimănui tăcere, nici n'a robit știința, așa cum ar fi făcut Catholicismul.

O astfel de ofensă a Catholicismului a uimit chiar pe foarte mulți din congresiști. Ea a fost imediat sancționată printr'un drastic răspuns ce-i dete »L'Osservatore Romano« din 17 Dec. 1936, sub titlul »Oracoli Ortodossi«. Răspuns dureros de zdrobitor, care desigur l-a usturat, dar care era fatal, oricât de dureros a fost. Pentru a ridica deasupra Românilor, răspunderea acestei indolențe, Canonicele Ion Georgescu a scris în »L'Osservatore Romano« din 27. 1. 1937 un articol arătând că Românii, chiar când sunt neuniți, nu sunt stăpâniți de un astfel de fanatism sălbatec, reproducând ca dovadă din scrisorile P. Grigore Pișculescu, Arhimandritului Scriban și alții. — Așa s'a isbutit să ni se spele obrazul românesc pe cât se putea. I s'a adus aminte D lui Teodor Popescu de aceste cuvinte ale Anglicanului Dr. Lang: »Arunce piatră contra Catholicilor, Biserica aceea care se simte fără de nicio vină!«

Dacă s'ar fi gândit la aceste vorbe ale Mântui-

torului Profesorul Teodor Popescu și-ar fi înghițit cuvântarea. Dar acum când l-a luat limba pe dinainte, nu rămâne decât să fie altă dată mai prudent.

Înainte de a lua cuvântul, ar fi trebuit să fie mai atent la conferința Profesorului Floroski, care la acel congres a spus că toate tratatele de teologie cu care se laudă Muscalii, sunt unele luate dela catolici, altele dela protestanți. »Mărturisirea Ortodoxă«, a Mitropolitului Petru Movilă, »nu este decât o compilație de autori catolici și în deosebi din Catehismul Cardinalului Bellarmino«, a spus acest profesor dela Institutul Ortodox-neunit din Paris. Singurul teolog și filosof original creștin ce a dat Rusia a fost Soloviev, care a sfârșit prin a se uni cu Roma. În România este cel puțin la fel, îi reamintim noi, cu deosebire că singurul filosof original al nostru a fost Vasile Conta, dar un filosof materialist și ateu, pe care Autocefalia, când era Biserica de Stat, l-a acceptat de Ministru al Cultelor, așa cum a numit profesor la seminarul Nifon, pe Coco Demetrescu, care era, dacă se poate, și mai materialist și ateu decât Conta. Este adevărat că a încercat odată Sf. Sinod, să dispue tipărirea scrierilor unui publicist ortodox, cu care își închipue că se poate mândri; dar l-a oprit cine le a arătat negru pe alb, că nimeni nu osândise mai aspru episcopatul ortodox român, îl bârfise chiar, ca acel publicist nu tocmai cult.

A fost ispitit D. Teodor Popescu să osândească Biserica Catolică din pricina Inchiziției! Sunt multe de zis. Nu noi vom apăra pe cei ce au greșit. Numai că rugurile nu le-a aprins niciodată Biserica, ci Statele, Instituțiile civile și de stat. Inchiziția, nu făcea decât să constate vina duhovnicească a celui trimis în fața ei și-i da pe mâna Justiției de Stat, care de fapt îi condamnă la moarte. Dacă conferențiarul ar fi răsfoit »Les Echos d'Orient« dinainte de război, sau măcar Revista Catolică din București, ar fi găsit acolo dovezi zdrobitoare de cum Inchiziția, a fost în vigoare și în Pravoslavnică Rusie în secolele trecute. În Bizanț nu a fost tot așa? Oare Iconoclaștii în frunte cu Patriarhul și cu Împăratul, nu schingiuiu pe închinătorii la icoane, pe ortodocșii pe care Papa dela Roma îi apăra cum putea de cei ce necisneau sfintele icoane?

Pravile vechi românești prevăd moartea prin foc cu turnarea de plumb topit pe gât și alte munci tocmai așa cum făceau toate legile în vigoare atunci în Europa. D. Teodor Popescu, trebuie să știe mai bine ca noi, că după depunerea lui Brâncoveanu, Doamna lui Ștefan-Vodă Cantacuzino s'a retras la Mănăstirea »Dintr'unlemn« unde o călugăriță a avut viziunea uciderii Brâncoveanului, vis ce a turburat pe Doamna astfel că atunci când s'a știut că ceea ce visase călugărița s'a și întâmplat în urmă, iar biata călugăriță a fost îngropată de vie într'o chilie, unde a murit. Justiția bisericească a osândit-o ca pe o îndrăcită.

Se păstrează încă versurile în care Armenii din

Moldova plâng muncile la cari au fost osândiți de Ștefăniță-Vodă, pentru credința lor.

Așa erau vremile. Oamenii acelor timpuri erau toți, ignoranți și sanguinari E trist, dar adevărat. Nu este însă îngăduit nimănui să se lapede de ce a fost și să dea vina numai pe alții. Mai bine, din ce a fost a învăța că nu se cade nimănui să fie rău și nedrept. Mai ales că trebuie să fim toți prudenți, să nu ne avântăm prea tare că ne ardem. Astea mi aduc aminte cum, în 1915, la Jockey Club din București, ca să-și facă mâna bună printre Români, Ministrul Bulgariei Radeș, începu într'o zi să țipe în gura mare că Bulgarii întocmai ca și Românii sunt un popor blând, care nu a cunoscut Inchiziția și n'a avut niciun Torquemada. Ministrul Spaniei Machedo y Cortino, juca picket cu Marghiloman și-l privea prerorând, până ce odată mestecând cărțile, îi zice: »Ma che, Ma che, Torquemada n'etai qu'un pouvre comitadgi! Toți au început să râdă cu hohote, bietul Radeș s'a făcut roșu ca racul și a amuțit.

De atunci era destul să aducă cumva vorba de Inchiziție ori de Torquemada pentru ca Radeș să fugă de cei ce pomeneau de astfel de lucru, întocmai ca dracul de tămâie.

După Vasile Lascar, cel mai bun prieten al meu a fost răposatul Cornoi. Cu răposății Dragomir Demetrescu și cu Chirișescu de asemenea eram prieten. Cu D. Boroiu, am fost în același Parlament și când ne întâlneam ne bucuram amândoi că ne vedem. Nu mă îndoiesc că azi la facultatea de teologie neunită sunt profesori mai culți și mai talentați ca cei dinainte de război. P. Grigorie Pișculescu este un literat apreciat și un publicist citit cu plăcere. D. Nichifor Crainic, poet mare și polemist iscusit, P. Nae Popescu, ceva mai harnic, ar fi putut da în domeniul istoriei foarte mult. Pe D. Teodor Popescu nu-l cunosc. Mi s'a spus că are o cultură aleasă și e bine intenționat. Din revista »Raze de Lumină«, pe care o dirijază, mi-a făcut o bună impresie. Mărturisesc că auzind cum a vorbit la Athena, am crezut un moment că trebuie să fie o cuvântare de ale avocatului Tudor Popescu și am regretat sincer, că mă înșelasem. Și încă odată tot nu-mi pot explica eșirea sa decât printr'o enervare ce i-au produs-o cele ce a văzut și a auzit acolo.

Rămâne totuși un gest regretabil din toate punctele de vedere. Pentru că nu ne îndoim, că mai curând sau mai târziu, cel ce va considera acest discurs de regretabil, va fi însuși cel ce l-a pronunțat. Noi cu tot discursul acesta nenorocit, credem că nu ne-au indus în eroare cei ce ne-au asigurat că Profesorul Teodor Popescu e un bărbat cult și un om de suflet. Tocmai de aceea încercăm, nu să-i cerem pentru Domnia Sa circumstanțe atenuante pe care le are, dar să explicăm de ce a putut face o așa de mare poznă.

M. T. C.

Din viața lui Pius XI.

Omenirea, azi — mai mult ca ori când — are nevoie de un cărmăci, un far luminos care să-i arate calea spre bine și fericire, spre adevăr și lumină, în spiritul Evangheliei lui Cristos, Domnul și Răscumpărătorul nostru ceresc.

Dar, — vorba lui Victor Hugo, — „ochiul nu vede bine pe Dumnezeu, decât printre lacrimi”. . . Trăim vremuri tulburi, stăpânite de ură și nedreptate. În urma războiului celui mare, lumea s'a obișnuit, parcă, să înlocuiască pacea și bunăînțelegerea, prin forță și luptă de clasă, de partid, ori de sânge. Agitațiile se rînoiesc zilnic, iar floarea pasiunilor, în loc să se ofilească din lipsă de hrană, e nutrită și îngrijită tot mai mult de ingerii satanei, pentruca prin atracția strălucirii sale să facă tot mai mulți prozeliti ai întunerecului.

Popoarele se dușmănesc, ori — dacă-și dau unul altuia asigurări de pace pe petece de hârtie, — prietenia dintre ele, de cele mai multe ori, e din interes lumesc, iar nu din dragoste adevărată și trainică. Istoria ni-e martoră și ne va fi încă multă vreme.

Dar chiar și în sânul aceluiaș popor nu domnește pacea și liniștea, ce s'ar cuveni. Echilibrul armoniei e departe de-a putea fi înfăptuit. Egoismul, dorința îmbogățirii cu orice preț, imoralitatea și ura de clase și de sânge, au luat locul frăției și-al solidarității naționale.

Și-atunci, în mijlocul unui mediu atât de infect, cum e acela al societății de azi, se impune să sprijinească toți oamenii de bine, — dar mai ales noi, creștinii catolici, — străduințele supremului nostru Pontif, Pius al XI-lea, de-a salva cu orice sacrificiu omenirea din starea mizeră, în care se află, datorită conducătorilor nemernici, puși în slujba necuratului sub diferite forme (atei, indiferențiști, comuniști, francmasoni, etc.) și aceasta chiar cu prețul vieții noastre, — după vorba lui Pius XI, care vorbind, cu prilejul unei ceremonii ce-a avut loc la Vatican, a spus: „Ni-se poate cere viața, nu însă tăcerea”.

Vezi bine, nu fiecare națiune a fost supusă într'aceeași măsură urgiei vremii, însă aproape la fiecare se găsește germenul urii și-al răutății față de oameni și Dumnezeu, într'un grad mai mic sau mai mare, după numărul ucenicilor lui Lucifer, chemați să conducă destinele națiunii respective.

Și, — nu-i ușor să te lupți cu o armată de mii sau poate chiar milioane de dușmani ai Bisericii și-ai lui Dumnezeu, și să biruiești dintr'odată. Nu! Dar în cele din urmă, biruința finală tot va trebui să vină, dată fiind asistența divină, promisă din partea Dumnezeescului Fiu al Mariei din Nazaret, făcută lui Petru, căpetenia apostolilor săi, până la sfârșitul veacurilor, în lupta contra puterilor întunerecului.

„Cam prin anul 1906, când biserica Franței era nespus de încercată din cauza persecuțiilor religioase, Mons. Clarisholom, Episcop de Aberdeen (Scoția) prezida în catedrala sa o zi de adorațiune și de rugăciune pentru biserica Franței. În seara aceleiași zile, Episcopul făcu o predică, în care povesti următoarea întâmplare:

Eram preot la Glengrain. Într'o zi, pe când mă găseam în drum spre Deesid, la o mare depărtare de casă, fusei ajuns de o trăsură, în care se găsea un domn foarte comod în talat. El porunci vizitului să oprească, și-mi oferă un loc în trăsură, pe care îl primii cu recunoștință.

La câteva minute mai târziu înțelesei motivul, pentru care fusese atât de amabil.

— Ah! Părinte, — zise el, — vom vedea în sfârșit Biserica D-voastră căzând.

— Ah! Domnule, — îi spusei eu, — acest lucru s'a spus acum de-atâtea ori!

— Da, dar de data aceasta împrejurările sunt cu totul altele. Bismark omul de fier, a reușit să sdrobească Franța, cea mai puternică națiune, iar acum se pregătește să atace stânca Sfântului Petru, care desigur se va dărâma înaintea lui. Veși vedea că Leon XIII va fi ultimul Papă.

— Eu nu sunt profet, — îi răspunsei eu, — de asemenea nu-mi place să pun ră mâșag, dar dacă am trăi noi amândoi de aici înainte încă vre-o 20 de ani, îmi rezerv dreptul de-a vă întreba, unde este Bismark, și nu-mi veși putea răspunde; iar de mă veși întreba unde este Papa, eu voiu putea să vă spun.

(Continuare în numărul viitor) Preot Valeriu Gr. Sima:

— Din Atena. Mitropolitul Atenei primind în ziua de Anul Nou pe profesorii de Teologie din acel oraș, a pus să li se citească articolele din »L'Osservatore Romano« privitoare la congresul teologilor, exprimându-și în chip deosebit satisfacția sa pentru acele articole. Tot așa și oficiosul acelei mitropolii »Ecclesia« unde se citește: »Noi aducem omagii corespondentului gazetei »L'Osservatore Romano« pentru claritatea vederilor sale și judecata-i obiectivă».

În ziarul »Estia«, D. Alivisator, Președintele aceluiași congres, desminte informațiunea unui ziar german, care pretinde că acel congres avea de scop o concentrare a ortodoxiei-neunite în contra catolicismului și afirmă: »Dimpotrivă, idealul Congresului a fost o sinceră încercare de înțelegere cu Bisericile Creștine și în particular cu Biserica Catolică«. Luăm act cu plăcere de toate aceste semne de mai bine, sperând că la ele vor reflecta și cei ce nu-și dau încă seama de realitatea ce se impune tuturor.

Oameni cari văd.

Cetim în »Sfarmă-Piatră (28 I. 1937 pag. 9): »*Vestitorul*, revista eparhiei unite dela Oradea, este o nobilă articulație a dorinței sincere de împăcare între biserica ortodoxă și cea unită. Acum când între cele două biserici naționale raporturile s'au cam înăspriț, atitudinea *Vestitorului* răspunde unei vii dorințe ortodoxe și unei imperioase necesități românești. Noi vrem să uităm ce ne desparte de biserica unită și să exaltăm până la o fericită fuziune națională ceea ce ne este comun. Scrisă frumos, dar mai ales sincer *Vestitorul* și a luat o sarcină grea, dar la ea vom pune și noi umărul».

Mulțumim distinsului confrate dela București pentru bunele cuvinte ce ne adresează. Îl încredințăm totodată, dacă e nevoie — ceea ce nu pare a fi cazul — că de unirea celor două biserici ale noastre s'ar bucura nu numai tot neamul românesc, văzându-și asigurată pentru vecie unitatea sa sufletească și trăinicia sa în lume, ci și întreaga lume catolică, în deosebi

falnica gintă latină care, prin revenirea tuturor Românilor la centrul firesc al creștinismului catolic, ar înfăptui ea, cea dintâi etapă a dumnezeescului ideal al Mântuitorului de a fi toți: o turmă și un păstor. Unde rămâne bucuria din ceruri? Dacă e praznic mare și numai îndreptarea unui om păcătos, ce eveniment epocal ar fi revenirea unui neam întreg la credința cea adevărată și de viață dătătoare a celor dintâi creștinători ai săi, crainici neînfricați ai Romei celei vechi? Putea-s'ar compara vreun eveniment politic cu acest eveniment religios? N'ar depăși el orice întâmplare comună, precum sufletul depășește trupul, spiritul materia? Iată de ce *Vestitorul* e bucuros de orice mână de ajutor la înfăptuirea dumnezeieștei lucrări a unirii religioase a tuturor Românilor sub ascultarea părintelui comun al creștinătății, Papa dela Roma, urmașul S. Petru, cu atât mai vârtos de ajutorul unui umăr viguros ca al confratelui »Sfarmă-Piatră«.

Vestitorul.

Opera de Caritate a Reuniunii Sf. Maria Oradea.

Reorganizată Reuniunea, în adunarea generală din 1 Iunie 1936, comitetul de conducere sub prezidiul Doamnelor Maria Dr. Radu, Dr. Cornelia Erdeli și Gabriela Ciortin, în lunile Octomvrie—Decemvrie prin coale de contribuire și prin festivalul de Ziua Copilului aranjat de Părintele Gârleanu a adunat Lei 40.235. În adunarea acestor danii au ostenit Doamna Valeria Dr. Bledea cu 11.850. D-na Maria Dr. Radu și D-șoara Cornelia Erdeli cu 2665 lei și 15 perechi ghete dela Reuniunea femeilor române în valoare de 3600 lei, D-na Ciortin și D-na Baba Dr. Filip cu 2150, D-na Fodor și Dr. Isaicu cu 1340, D-na Ilușiu cu 692, D-na Barbul cu 610, D-șoara Tereza Nastase cu 250, Păr. Gârleanu cu 6500, D-șoara Lucreția Frențiu și Protopopul Gh. Maior cu 5500, iar din fondul Reuniunii s'a contribuit cu 5000 lei.

În natură au mai contribuit: D-na Maria Dr. Radu cu palton și lingerie, D-na Ciortin cu lingerie și flanele, D-na Hubic cu 5 bluze de flanel, D-na Buzaș lingerie și rochițe, iar studentul Alexandru Crișan cu un costum, pulover și lingerie.

S'a repartizat total: 102 perechi ghete, 13 paltoane de iarnă, 42 pulovere, 36 rochițe, un costum de băieți, 45 pantaloni, 104 perechi ciorapi în valoare de 40.000, — iar pentru ajutorarea mai multor familii sărace s'au dăruit 1659 lei. Fondul de ajutorare pentru 1937 e în libelul No. 144 dela Banca Unirea, 6897 lei + 2000 efectivi din colecta Doamnei Bledea.

Pentru adunarea operei anului 1937 în baza hotărârii din 9 Februarie a comitetului s'au depus pe la familiile credincioșilor 100 bucăți casete din cari

s'au și repartizat 50 bucăți la familiile membrilor Reuniunii, ca să se adune pentru Crăciunul din 1937, și s'a mai hotărât aranjarea unui ceai la Casa Națională.

Ceaiul s'a ținut la 14 Februarie, contribuind pentru augmentarea fondului: I. P. S. Sa Episcopul Dr. Valeriu Traian Frențiu 1500 lei, Reuniunea femeilor române 1000 lei, Gheorghe Miculaș 500, Irina Dr. Hasas 500 lei, Valeria Dr. Bledea 250, Augustin Maghiar 250, D I Papudof 250, Abatele Iosif Pop 200, Fr. Hubic 200, D-na Candrea, D-na Sabina Popovici, protopop Maior, Dr. Niculița Maior, D-I Vasile Barbul, Cornelia Dr. Radu, Silaghi Iosif, D-I subprefect Chirila, prof. Țăran, prof. Gocan, General Banciu, Dr. Al. Pop, D-I Fodor Laurențiu, D-I Zănescu, Dr. Brerariu, prof. Ioan Pop, Colonel Drimba, D I Ioan Ciortin, Diacon prof. Moga, Lucreția Frențiu, Maria Gruescu, Dr. Sever Erdeli câte 100 lei, — Inginer Staițiu 80 lei, Dr. Teodor Popa 60 lei, D-na Tanase 60 lei, D-na Dr. Triff, D-na Zina Popoviciu, Dr. Vuia câte 50 lei, D-na Dr. Boier, D-na Dr. Mocan câte 40 lei, D-I Jurcă și D-na Lupuțiu câte 30 lei. Totalul incasărilor 10.822 — 1469 cheltueli. Venitul curat 9352 lei.

Cu multă mângâiere constatăm, că abia am intrat în anul 1937 și iată fondul de caritate dispune cu un capital de 20.000 lei. Acest rezultat în afară de activitatea Doamnelor Maria Dr. Radu și Valeria Dr. Bledea s'a obținut prin zelul deosebit al D-șoarei viceprezidentă Cornelia Erdeli, care cu talentul ei de bună organizatoare împreună cu Doamna Ciortin a putut obține rezultatul strălucit de mai sus.

Totdeauna datorăm recunoștință D-șoarei prezidentă de onoare Lucreția Frențiu și Doamnelor dela atelierul Reuniunii cari cu multă osteneală, sub conducerea D-nei Maria Gruescu, au confecționat rochițele și hăinițele școlarilor. Deosebită mulțumire Doamnei Valeria Maior pentru 10 rochițe. Se cuvine un cuvânt de grațitudine Doamnei prezidentă a Reuniunii femeilor române Veturia Dr. Candrea pentru dania alor 15 perechi de ghete.

Tuturor dăruitorilor și colectantelor drept răsplătă pentru binefacerea, că prin îmbrăcarea a peste 100 școlari, li s'a asigurat posibilitatea frecvenței școlare, pentru luminarea și creșterea lor — implorăm haruri

îmbelșugate cerești — pentru a putea continua în aceste grele timpuri ocrotirea celor nevoiași.

În programa anului 1937 pe sărbătoarea Sfințelor Paști s'a hotărât ajutorarea bolnavilor dela spitalele de stat, la alienați și de copii.

La secția de patronaj a servitoarelor să se înființeze un birou pentru așezarea lor în servicii, la familiile creștine.

Toate aceste sunt dovadă, că membrele Reuniunii își cunosc datoria și știu să o împlinească cu inimă curată.

Cu blândul Isus să ne binecuvinteze Fecioara de sus!
 protopop Gh. Maior.

Presă periodică și publiciștii români

de I. GEORGESCU

11. **Alexandru Vlahuță** († 1919) e poet și publicist de mare merit. El are curajul să înfrunte curentul pesimist, bolnăvicios, defetist, provocat de unele opere ale lui Eminescu. Între alte lucrări, el proiectase și o dramă »Vlad Țepeș« (*Românul*, Arad, No. 80 din 25. 4. 1915 p. 1—3) în care găsim conflictul dramatic între Răsăritul ortodox și Apusul catolic, între călugării misionari străini și locuitorii băștinași, între Români și Unguri. »Pe când dormiți voi, — zice Patriciu, un călugăr minorit, — »alții loc larg își fac în lume, sub largul scut al papii«. Lui Vichentie, alt minorit, care vrea să arate folosul unirii cu Ungurii, băștinașul Voicu îi răspunde: »Puterea ce-ar isvori — firește — din dulcea înfrățire a mielului cu lupul!« Unirea religioasă cu S. Scaun al Romei — o cutropire a Românilor de către Unguri! Prea strimt și meschin ca să fie adevărat! Din fericire, poetul a lăsat să i se distrugă manuscriptul. Semn că nu ținea de loc la această lucrare.

Observăm în treacăt că alți scriitori români văd cu totul altfel problemele. Vorbind de încercările de catolizare din Moldova veacului al XV-lea — exact epoca lui Vlad Țepeș — N. Iorga (*Istoria lui Ștefan cel Mare*, București, 1904 p. 17) constată: »Dacă biruința neașteptată [a catolicismului] s'ar fi săvârșit, mințile Moldovenilor ar fi fost mai repede și mai deplin luminate; între Apusul de unde a pornit așezarea noastră în aceste părți ale barbarilor slavi și turci, și noi, ramură răsleață, s'ar fi statornicit nouă și trainice legături. Așa ager cum este poporul nostru, am sta astăzi în rândurile dintâi ale popoarelor de cultură«. — Nici chiar autorii dramatici români nu pun totdeauna teza ca Voicu al lui Vlahuță. Sartorius, călugăr dominican, episcop de Siret, în drama istorică *Ringala a lui Victor Eftimiu*, confirmând spusele spătarului Coman despre originea romană a Românilor, zice: »Latinii sunteți! Dar atunci mă întreb, de ce să fiți singurul popor latin ce nu se închină Romei? Italienii

sunt catolici, Spaniolii sunt catolici, Franțozii sunt catolici — și numai voi rămâneți atârnați de biserica Orientului. De ce? »Dar ne oprim aici în adins. Gândul nostru nu e să examinăm și pe autorii în viață. Ne-ar duce prea departe aceste cercetări. Inchidem paranteza.

12. **Alexandru Macedonski** († 1920), e șeful grupării dela »Literatorul«, poet talentat. Când guvernul D. A. Sturdza, din interese politice de partid, scoate din scaunul mitropolitan al Ungrovlachiei dela București pe Ghenadie Petrescu, în țară se pornește o reacțiune care și creiază un organ cotidian de propagandă »Liga Ortodoxă«. În fruntea acestui cotidian e Al. Macedonski, poetul care în al său »10 Maiu 1881« aștepta ca România să resusciteze slava vechei Rome cu »Constantinopol capitală«. Aflând, însă, că mitropolitul Ghenadie își trădase tovarășii de luptă și propria cauză, el îi dedică »Psalmul lui Ghenadie — Mitropolit« și scrie o serie de considerații despre »Falimentul clerului ortodox român« (București, *Vocea învățătorilor*, 1898). »Un cler, ca și un stat«, zice Macedonski, »oricât de ticălos ar fi statul sau clerul, nu face faliment pe cât timp capul său nu-l face«. El aduce, în sprijinul tezei sale, o mulțime de dovezi istorice. Nu se sfiește să citeze cazul papilor cari, în acest timp, preferă să se considere prizonieri în Vatican decât să pacteze pe la spate și să recunoască pe uzurpatorii săi. Din cauza protestelor lor, suveranii Europei se jenează să viziteze pe regele Italiei, detentorul, dar nu proprietarul legitim al Statelor papale și al Romei. De asemenea, iarăși, nici un suveran n'a încetat o clipă să vadă în papi pe niște suverani și să întrețină cu ei obișnuitele relațiuni diplomatice. Al. Macedonski e mâhnit și de »ridicolul în care cade un fost cap al unei biserici [mitropolitul Ghenadie] atunci când, urmat de o droaie de avocați, o pornește pe la Curți și tribunale cu jalba în proșap«. »Și papii Romei au fost defăimați și batjocoriți«, adaogă el, »dar n'am auzit de vreunul adresându-se justiției laice!«

13. **Duiliu Zamfirescu** († 1922) e poet și romancier de bogată inspirație, membru al Academiei Române. Făcând parte din corpul diplomatic al țării, el trăește multă vreme la Roma. De această atmosferă se resimte și opera sa literară. »Indreptări«, al patrulea din seria sa de romane intitulată *istoria Comănăștenilor*, publicate întâiu în »Convorbiri Literare« în deosebi dovedește aceasta. Eroina acestui roman Porția sau Mia e fiica unui preot român unit din Ardeal, crescută în frica lui Dumnezeu, în dragoste de neam și muncă. Ea e o soție credincioasă, o mamă bună, o gospodină vrednică, în stare să ducă singură tot greul unei mari gospodării, cum e aceea a sofului ei, Alexandru Comănășteanu. Tatăl fetei, părintele Moise Lupu, cu studii temeinice, făcute în Colegiul de *Propaganda Fide* din Roma, nu seamănă de loc cu duzinele de preoți obișnuiți. El are cele mai juste păreri asupra întregii vieți publice românești, pe care o cunoaște perfect de bine. Academie Română, Teatru Național, Ateneu, partide politice, toate îi sunt familiare. El e un adevărat Mentor al aristocrației blazate, disgustat de viață. În afară de aceasta, el e un neînfricat luptător pentru drepturile neamului său asuprit din Ardeal. De opt ori, el e osândit pe nedreptul de dușmanii seculari ai neamului. Rar găsești nu numai în literatura română, ci și în alte literaturi o figură mai sirapatică de preot decât aceasta a lui Moise Lupu, creată de D. Zamfirescu.

Dându-și apoi, în 1895, întâlnire cu N. Petrașcu la Roma, el îi spune seara ce are să viziteze în ziua următoare. Despre Vatican Zamfirescu vorbește astfel: »Vaticanul«, zice el, »e ceea ce era Forul în antichitate. Dacă cele câteva sute de ani dinaintea lui Kristus, în care strălucește istoria Romei, se petrec în For, cele câteva sute de ani de după căderea Romanilor, în care predomină creștinismul, radiază din Vatican. Noi, Românii, cu puținul nostru simț religios, nu putem nici bănuți ce importanță are pentru catolici Vaticanul. Sunt milioane de oameni cari duc și azi viața lor în prescripțiile Vaticanului. Dacă ai avea ocazia să vezi pelerinii ce vin de pe tot pământul în cete de mii de oameni ca să audă un cuvânt al papii, cuvânt ce le înseninează restul vieții, atunci ți-ai putea da seama de puterea ce se ascunde sub zidurile Vaticanului astăzi chiar, fără să ne mai gândim la ce era altădată, când împărații lumii veniau să li se pue coroanele pe cap de către Papă și ingenunchiau pentru un cuvânt din gura lui . . . Trebuie să fii odată aici în săptămâna patimilor sau la Paști . . .« (N. Petrașcu, Duiliu Zamfirescu, București, Cultura Națională, 1929 p. 103—104).

Episcopia maghiară de Hajdu-Dorogh.

Nu există eveniment, în istoria bisericească mai nouă, care să fi turburat atât de mult sufletele Romanilor — uniți și neuniți, deopotrivă — ca înființarea

episcopiei greco-catolice maghiare de Hajdu-Dorogh, prin bulla papală »Christifideles graeci« (8. 6. 1912). Prin aceasta, Românii perd 83 de parohii cu 73.225 suflete.

Premitem că Papa Pius X e de bună credință și nu vrea să jignească, cu atât mai puțin să facă vreo nedreptate credincioșilor săi Ruteni și Români. Greșala lui — putem vorbi de greșală, nefiind vorbă de o definiție »ex cathedra« în materie de credință sau morală — e că, în loc să ceară părerea Congregației de Propaganda Fide, bine inițiată în chestie, el își rezervă sieși dreptul de a decide, de sigur la stăruințele necurmăte ale împăratului-rege Franz Iosef. Convins, însă, de nedreptatea ce s'a făcut mai cu seamă Romanilor, el își recunoaște greșala atât în fața episcopului român unit V. Hossu zicând: »Mi hanno ingannato!«, cât și în fața altora, ordonând numai decât revizuirea bullei. Dacă această revizuire nu se face numai decât și nu cum dorește el, vina nu e a lui.

Nu tot așa e cazul guvernelor maghiare. Din 1867, adică dela dualismul austro-ungar, aceste guverne n'au alt scop decât desnaționalizarea popoarelor nemaghiare. Și, fiindcă un obstacol principal, la această operă nefastă, este Biserica română unită, consemnul guvernanților dela Buda-Pesta este distrugerea sau cel puțin șicanarea acestei Biserici. În recenta biografie asupra lui George Pop de Băsești, președintele istoricilor adunări naționale ținute la Alba-Iulia în 1912 și în 1918 — prima contra episcopiei de Hajdu-Dorogh, iar a doua pentru desrobirea Romanilor de sub jugul maghiar și unirea lor cu frații liberi — arăt cu deamănuntul aceste lupte, stăruind în deosebi asupra faptelor întâmplare.

Aici, ni se pare mai nemerit să înfățișăm mișcarea opiniei publice românești așa cum ne-o oglindește presa.

Cea dintâi, care aduce vestea înfăptuirii noiei episcopii, e, firește, ziaristica maghiară. Ea triumfează. Articolele ei sunt explozii de bucurie. Iată, de pildă, ce articol publică sub titlul »Episcopia maghiară« [A magyar püspökség] organul imperialismului maghiar, oficiosul guvernului *Ziarul Budapestan* (Budapesti Hirlap) în No. 161 din 10. 7. 1912:

»Așa dar e gata. Verbum caro factum est: cuvântul trup s'a făcut. Guvernul vestește ziarelor că Scaunul din Roma pe baza hotărârii Congregației de Propaganda Fide (?) a aprobat înființarea noiei episcopii gr. cat. maghiare, și s'a învoit ca ea să aibă un vicariat în Secuime. Această episcopie, din nefericire, nu se întemeiază așa, ca eparhiile românești și sârbești, pe temei curat național, — pentrucă scaunul român n'a fost aplicat să creeze noue limbi vii, ca limbi liturgice. Roma restaurează biserica grecească. Fiindcă, însă, liturgia bisericilor orientale se întâmplă cu participarea mai largă și nemijlocită a credincioșilor la cultul dumnezeesc, de cum se face aceasta în ritul

romano-catolic, prin urmare, *în biserică această, limba maghiară dobândește un rol mai mare și mai larg.*

»Cum se va înfăptui practic această nouă cucerire, aceasta atârână dela credincioși și dela preoți, căci, doar, și celelalte limbi vii, mai mult per usum et abusum au devenit limbi liturgice, mai mult tolerate, decât decretate la Roma.

CRONICI

— **O conferință a Păr. Can. I. Georgescu.** Duminică în 17 Ianuarie crt. Păr. Can. I. Georgescu a ținut, în cadrele Ateneului român, secția Oradea, o admirabilă conferință, prezentat fiind de D-l Dr. I. Glăvan, medic, președintele Ateneului, care a elogiât și a adus mulțumiri Păr. Georgescu pentru munca pe teren istoric ce o depune chiar și peste hotarele țării. Păr. Canonic vorbește despre Eugeniu Carada, întemeietorului Băncii Naționale Române, *o eminență cenușie a românismului*, cel mai mare bărbat de stat după regele Carol I, cum a spus Carmen Sylva. Conferința bogată în referințe istorice și literare, strălucită ca fond și ca expunere, a meritat pe deplin furtunoasele aplauze ale numerosului public întrunit în vastă sală festivă a Primăriei municipiului.

— **De ale bolșevismului.** O noutate diabolică ni se raportează despre cei fără de Dumnezeu din Franța. Ei eliberează extrase de botez copiilor născuți din părinții adepți bolșevismului. Aceste documente scârboase arată într'un colț o persoană fioroasă care sfârâmă crucifixul, având de desubt următorul text: *Muncitori fără de Dumnezeu ai Franței și ai coloniilor! Noi subsemnații, ne îndatorăm față de asociația celor fără de Dumnezeu ai Franței și ai coloniilor, de a apăra acest copil contra influenței directe și indirecte a Bisericii și de a-l îndrepta pe calea luptei claselor sociale, așezându-l astfel în serviciul maselor muncitoare, cărora le aparține. Urmează apoi numele părinților și ai nașilor.*

Urmările înfiorătoare ale acestei groaznice uri față de Religie și Creștinism sunt întrecute numai de faptele săvârșite în patria bolșevismului.

— **Peste 800 de secte în Japonia.** Sectele religioase în Japonia se înmulțesc mai tare ca oriunde. După rezultatele anchetei făcute de ministerul de interne și cel al instrucțiunii publice, există peste 800 de secte religioase. Ancheta pomenește și cauzele acestei stări a lucrurilor: inerția religiei oficiale, șintoismul, neliniștea poporului și dorința după o religie care să satisfacă trebuințele sufletești ale mulțimii. Cam acestea sunt și la noi cauzele înmulțirii sectarilor.

— **58 de ani în misiuni.** Adâncă durere a produs în sufletele catolicilor din China, moartea Păr.

Vacquerel, decanul misiunilor din Vicariatul apostolic de Swatow, întâmplată, nu de mult, în patriarhală vârstă de 83 ani. Aparținea Misiunilor Externe din Paris. A mers în China în 1878 fără să se mai întoarcă în patrie. Greutățile nu i-au lipsit, mai ales la început, pe cari însă spiritul său cavaleresc și dragostea pentru jertfă a știut să le biruiască. Azi câmpul său de apostolat e încredințat misionarilor de Maryknoll. În ultima vreme era capelanul Ursulinelor din Loktienpa.

— **China are trei milioane de catolici.** Oficiul sinologic din Zikawei a publicat de curând un anuar al Misiunilor catolice din China. Din el rezultă că creștinii catolici din vastul imperiu au atins numărul de trei milioane. În 1936 au sporit cu 115.336, deci cu 19.000 mai mult ca în 1935, care fu socotit până acum ca anul cel mai bun în privința convertirilor. Întâiul milion de catolici s'a ajuns în 1907, iar al doilea în 1920. Faptul că pentru al treilea milion s'a cerut mai multă vreme ca pentru al doilea se explică prin războiul mondial care a împiedecat plecarea regulată a misionarilor în China și cu anii critici peste care a trecut China dela război încoace. În 1936 misionarilor vechi li s'au mai adaogat 155 preoți străini și 88 indigeni, ceea ce dovedește o stare generală mulțumitoare. De fapt, Biserica în China se impune tot mai mult prin vitalitatea manifestațiilor sale, prin Episcopii săi indigeni, prin operele sociale, prin școlile sale, foarte cercetate și de păgâni, și mai cu seamă prin Universitatea Catolică din Shanghai. Din absolvenții facultății de medicină a acesteia au ieșit dela 1922 până în prezent 122 de medici, dintre cari 48 sunt în serviciul misiunilor catolice. Ce pildă pentru creștinii din așa zisele țări civilizate!

— **Studentii chinezi și Acțiunea Catholică.** În 1934 la Universitatea »Aurora« din Shanghai în China, s'a organizat Acțiunea Catholică a studenților universitari. Grupul ce s'a format atunci desfășoară o frumoasă și pilduitoare activitate. Sub președinția studentului Tsiang-Hong-li, din cursul VI de medicină, operele începute continuă să înflorească. Câțiva din cei înscriși în organizație merg săptămânal la închisoare, la spitale și la aziluri ca să catehizeze pe bolnavi și pe copii, mai ales pe cei săraci și părăsiți.

O sală de studiu, cu cărți și reviste, stă la dispoziția universitarilor din Acțiunea Catholică, pentru formarea lor personală. Au organizat și un ciclu de conferințe pentru tovarășii lor de studii, asupra problemelor ce privesc pe studentul chinez și pe cel modern în general. Tovarășilor mai săraci le dau și meditații gratuite la diferite materii. Pildă pentru noi!

— **Biserica și Statul Italian.** La Bologna, d-l Mussolini a ținut o cuvântare culturală-politică în care a expus atitudinea sa față de Religie și Biserică, Biserică și Stat. Ducele a împărțit ultimii 10 ani ai guvernării sale în trei perioade, numind prima, »Perioada

impăcării cu Biserica», spunând despre această perioadă textual: »Prima perioadă, care cuprinde anii 1926—29, se poate numi perioada de împăcare cu Sfântul Scaun. Actul din 11 Februarie 1929 e un eveniment grandios, care a pecetluit pacea între Biserică și Stat. Cu aceea ocazie s'a rezolvit o problemă care a apăsât timp de 60 ani conștiința națiunii italiene și pe care numai fascismul o putu deslega. Toți acei cari au prezis un viitor înspăimântător, au fost umiliți și înjosiți. E de o importanță capitală atât pentru conștiința fiecărui cetățean cât și pentru conștiința unică a națiunii întregi că Biserica și Statul s'au împăcat».

Intr'adevăr prin aceste cuvinte a fixat tot ce s'ar putea spune asupra acestei probleme.

— **Conferințele Decalogului.** Duminecă 31 Ianuarie 1937 a avut loc a doua conferință a Presei — încadrată într'un festival artistic — aranjată de redacția pentru Ardeal a revistei Decalogul, în sala festivă a Școlii Normale Române-United sub Înaltul patronaj al Excelentei Sale Dr. Valeriu Traian Frențiu, episcopul Orăzii. Programul a început cu potpouri din opereta Craii Nou de Ciprian Porumbescu executată de fanfara Școlii Normale Române-United, sub conducerea D-lui Locot. V. Macovei. Urmează cuvântul D-lui avocat Salustiu Turdean, redactorul pentru Ardeal al Decalogului, care cetește Apelul revistei, publicat de noi în Nr. 2 din 15 Ianuarie 1937, pag. 24. Păr. canonic Dr. A. L. Tăutu vorbește despre „Puterea și influința Presei”. Conferința binedocumentată, arătând puterea crescândă a celei a patra și poate cea mai mare putere în Stat, cu statistici, din rezultatele pe cari Biserica catolică le experimentează zi de zi mai ales în Apus, rezultatul binefăcător — iar al presei rele otrăvitor de suflete și dezastruos, — cu citate din vestiji ziariști catolici Pierre l'Ermit, Cardinalul Baudrillard, rectorul Institutului catolic din Paris, celebrul părinte Bethlehem, a provocat o profundă impresie în auditori. Urmează un frumos program muzical. Remarcăm atât frumusețea punctelor cât și execuția lor: D-șoara Viorica Volintir bine, vocea de tenor caldă și armonioasă a D-lui Dr. Zeno Corcheș, acompaniamentul artistic a D-șoarei prof. Gabriela Macalik, solo-ul de pian frumos al D-șoarei Elena Cosma precum și precizia Fanfarei Școlii noastre. Publicul numeros care a luat parte la această manifestație a plecat cu mulțumirea sufletească și convingerea că grupul de tineri din jurul Decalogului își face datoria. Când încheiem aceste rânduri de cronică, aducem aminte cetățenilor de luna Decalogului 1—28 Februarie, rugându-i să sprijinească revista prin rugăciuni, abonamente, colecte (dacă e posibil chiar printre credincioși, tasul unei Dumineci; vezi apelul din Nr. 2) etc. pentru că e a noastră, condusă de tineri din biserică noastră, cari și-au luat ca program apărarea principiilor creștine, atâtea azi cu atâtea înverșunare de fii întunerecului.

Dușuri scoțiene

O foaie, a cărui nume nu-l dăm ca să nu o compromitem în fața abonaților săi, află, că pseudonim se numește cel ce iscălește cu un nume fals un articol. Anonim se zice, că nu e iscălit de nimeni. Iar când e iscălit cu inițialele autorului se zice iscălit cu una, două, sau trei inițiale. La bloc slav, bloc latin nu e lozinca Vestitorului, ci a unei foi foarte însemnate din București și citită mult mai mult decât foaia din Arad, căreia îi adresăm aceste rânduri. Noi ne-am mulțumit să aderăm la ideea acestui bloc și ce am spus a fost bine primit în „Șfarmă Piatră”.

A vorbi la bloc slav de bloc românesc e tot așa cum un general oarecare odată a spus, că în fața armelor și aeroplanelor dușmane e destul ca soldații români să pună pieptul lor de aramă. Acestea sunt vorbe de tâ-g, ridicole și chiar primejdioase; ce pot face 18 milioane de Români față de un bloc slav de 200 și mai bine de milioane?

* * *

Foarte ne bucurăm, dacă e adevărat, că la Londra în Caxton Hall s'a spus, că „Dupăce biserica anglicană a ajuns la un acord cu cea românească, azi un acord cu biserica catolică ar fi ușor”.

Vorba e, că nu așa spun anglicanii cei mulți, dar dacă e așa, vorba celebrului Farfuridi, dacă e trădare să știm și noi.

* * *

Iarăși anumite foi din Sibiu încep să dea zor cu basme de felul acela, că Vaticanul s'a unit cu Masoneria. Asta s'o creadă mutul dela manutanță, sau vre'un nevropat ca Ludendorff și nevăsta sa, cari au scris o carte spunând, că Testamentul Vechiu a fost făurit în sec. IV. la Sinodul dela Nicea, și că în Spania bolșevicii sunt sprijiniți de Papa. Băzneli de oameni nebuni. Nici maimuțele, dacă ar avea urechi, nu ar crede așa ceva.

BIBLIOGRAFIE

— „La Croix et la Bonne Presse à Rome” Acesta este titlul unei elegante publicații pe care distinși redactori dela „La Croix” au scos-o nu de mult, adunând la un loc istoricul și actele strălucitului congres roman al celei mai importante întreprinderi editoriale catolice din Franța și, fără îndoială, una din cele mai de seamă din lume. Din întreg volumul se desprinde luminos idea *romanității*, coeficientul indispensabil oricărui apostolat, dar mai ales al apostolatului presei bune. Cuprinde, pe lângă cuvântările Cardinalilor cari au prezidat ședințele congresului și pe lângă documentatele comunicate ale raportorilor și hotărârilor luate de congresiști, cuvântul părintesc și cald al S. Părinte, care-și exprimă dorința vie ca fiecare țară să-și aibă o „La Croix” și o „La Bonne Presse” a sa. Aceste vor contribuiri în largă măsură nu numai la întinderea împărăției lui Dumnezeu pe pământ, ci și la înfrățirea popoarelor și la consolidarea adevăratei păci. Gândul Părinților Asumționiști, cărora le aparține numita casă de editură, de a publica acest volum a fost cât se poate de nimerit.

— **Biblie ilustrată.** De sub teacurile dela Mănăstirea Neamțului a apărut de I. P. S. Nicodim Munteanu și de Profesorul I. D. Ștefănescu, o lucrare destul de interesantă. Mai ales interesant este, că în lămuririle sale Mitropolitul Moldovei spune, că împărțirea Bibliei în capitole și versuri nu a existat până la 1205, când a început această împărțire Cardinalul Langton și a sfârșit-o un dominecan în 1240 și că aceasta împărțire a intrat și la Răsăriteni, în sec. XVI. Ciudat este însă cum poate spune I. P. S. Munteanu că Sf. Petru a murit răstignit în Babilona. Nu putem crede că învățatul Ierarh nu știe, că Sf. Petru a murit răstignit la Roma, așa cum o spun cărțile liturgice orientale și cum se citește chiar în „Visul Maicii Domnului” în care se spune, că Maica Domnului a văzut pe Petru în Roma și pe Pavel în Damasc. E drept, că în primele secole creștinii numeau Roma Babilonul nu Babilona în batjocură, pentru că era Roma păgână dar astăzi cine citește că Petru a murit la Babilona înțelege cu totul altceva, ceea ce nu e îngăduit să se încerce de nimeni.

Fiindcă-această lucrare este egită în colaborarea Mitropolitului cu D-l. I. D. Ștefănescu, să însemnăm și din frumoasele sale volume de pictură bisericească românească, că în aceste foarte frumoase volume se spune numai de biserică din Hunedoara, că este „Une Eglise grecque catholique”, lăsând a se înțelege, că toate celelalte biserici din Ardeal ar fi neunite; totuși și copiii știu că biserică din Densuși și Mănăstirea Prislopului sunt unite. Erori regretabile, și cari scad valoarea științifică a acestor scrieri

M. T. C.